

Östersund, 2017-10-09

e-postadresser:
s.registrator@regeringskansliet.se och
s.fs@regeringskansliet.se

Diarienummer: S2017 /03403/FS

Förslag till remissvar angående betänkandet Kunskapsbaserad och jämlik vård – förutsättningar för en lärande hälso- och sjukvård, SOU 2017:48

Sammanfattning

Utredningens uppdrag är att överväga och lämna förslag till hur en ökad följsamhet till nationella kunskapsstöd i hälso- och sjukvården kan uppnås. Syftet med uppdraget är att säkerställa att den hälso- och sjukvård som ges befolkningen är kunskapsbaserad och jämlik och ges på samma villkor till kvinnor som män.

FSS anser att utredningen i sin, i många stycken utmärkta beskrivning av hur kunskapsstödet, kunskapsstyrningen och kunskapsutvecklingen ser ut inom hälso- och sjukvården, lite väl svepande har berört den kommunala hälso- och sjukvården. Det arbete som görs i kommunerna och i samverkan mellan kommun och landsting borde ha beskrivits och lyfts fram mer.

FSS vill i sitt remissvar framhålla och stärka socialstyrelsens roll och betydelse i arbetet med en kunskapsbaserad och jämlik hälso- och sjukvård. Vidare instämmer FSS i utredningens slutsats att statens roll ska vara övergripande och inriktad på uppföljning av resultat och har därför också avstyrkt några av utredningens förslag som bedömts ha en alltför hög detaljeringsgrad.

Utredningens ställningstagande när det gäller lämpligheten, förutsättningarna och behovet av att göra nationella riktlinjer obligatoriska eller mer bindande är väl avvägt och FSS instämmer i utredningens uppfattning att nationella riktlinjer ska vara vägledande och inte bindande.

När det gäller de förslag som utredningen lämnar i sitt betänkande så finns många goda och vällovliga ansatser som FSS ställer sig bakom. En generell brist är, även här, att kommunernas roll och betydelse för arbetet mot en mer kunskapsbaserad och jämlik hälso- och sjukvård inte riktigt kommer fram.

Bakgrund

FSS har inte inbjudits att vara remissinstans för betänkandet *Kunskapsbaserad och jämlik vård – förutsättningar för en lärande hälso- och sjukvård*, SOU 2017:48 men ser frågan som mycket angelägen att lämna synpunkter på.

Betänkandet är ett resultat av Utredningen om ökad följsamhet till nationella kunskapsstöd i hälso- och sjukvården som tillsattes av regeringen den 1 december 2015 och fick i uppdrag att:

- kartlägga de olika initiativ och samarbeten kring ökad följsamhet till nationella kunskapsstöd som pågår på olika nivåer inom hälso- och sjukvården,
- utreda förutsättningarna för samt behovet och lämpligheten av att göra nationella riktlinjer inom hälso- och sjukvård i någon form obligatoriska eller mer bindande, samt
- lämna de förslag som bedöms vara ändamålsenliga för att uppnå en ökad följsamhet till nationella kunskapsstöd.

FSS remissvar

FSS anser att betänkandet ger en god, men inte heltäckande, bild av de initiativ och samarbeten kring ökad följsamhet till de kunskapsstöd som finns inom hälso- och sjukvården. Det är dock med förvåning som FSS konstaterar att kommunperspektivet får en relativt liten plats i utredningen och att utredningen lämnat den linje som regeringen beslutat om i samband med Ds 2014:9, att hålla samman det statliga och det nationella arbetet för kunskapsstyrning mellan statliga myndigheter, landsting och kommuner. Ett tydligt uttryck är att remissen inte tillställts fler än 17 kommuner, och att inte någon av de Regionala Samverkans- och Stödstrukturerna som byggt upp för kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten, finns med som remissinstans. Betänkandet utgår från landstingen och hela undersökningen är riktad mot landstingen. Kommunerna har inte deltagit i utredningen. Samtidigt gör utredningen anspråk på att omfatta kommunernas hälso- och sjukvård och lämnar förslag som får konsekvenser för kommunerna, konsekvenser som inte är omhändertagna eller belysta. Det saknas en djupare analys och uppföljning av det arbete som idag görs i kommunerna och i samverkan mellan kommun och landsting och mellan landsting i de gemensamma stödstrukturer som redan byggts upp.

Det är bra att landstingens ansvar för att vara ledande i kunskapsutvecklingen inom hälso- och sjukvården inom sitt geografiska område lyfts fram och att deras ansvar i detta gentemot kommunerna föreslås bli tydligare. Det betyder inte att det i kommunerna bedrivs ett betydande kunskapsutvecklande arbete inom den kommunala hälso- och sjukvården. FSS anser att utredningen borde kartlagt det mer. FSS anser att utredningen i den här delen kan ses som ett underlag för fortsatt dialog. FSS anser att det är tveksamt att med det underlag som presenteras fatta beslut som kan få långtgående och svåröverblickbara konsekvenser för kommunerna.

Med hänvisning till ovanstående reservation anser dock FSS att förslaget om att lagstifta om att vårdkommittéer ska inrättas är intressant. Dock behöver lagtexten justeras så att representanter från den kommunala hälso- och sjukvården kan beredas plats i de vårdkommittéer som inbegriper områden där kommunerna är en viktig utförare och kan bidra med hög kompetens inom området.

Det är FSS uppfattning att det är av avgörande betydelse att kommunerna finns med i relevanta vårdkommittéer för att en väl fungerande samverkan mellan kommun och landsting ska upprätthållas och utvecklas. Detta eftersom, som utredningen också konstaterar, en växande del av sjukvården kommer att ske inom ett kommunalt huvudmannaskap och att en huvudsaklig del av kunskapsstödet till kommunerna också föreslås ske via vårdkommittéerna.

FSS instämmer i utredningens slutsats att den statliga styrningen ska utövas mer övergripande och genom uppföljning och utkrävande av ansvar av landsting och kommuner.

I den här delen är det viktigt att staten, som utredningen också pekar på, stödjer en ökad nationell samverkan mellan landstingen och kommunerna.

Utredningen pekar på att den komplexitet som finns omkring kunskapsutvecklingen inom hälso- och sjukvården kräver en styrning från statens sida som är fokuserad på att sätta övergripande mål och följa upp och följa upp dem.

Med det i åtanke så är det paradoxalt att en del av förslagen är så detaljerade. Utredningen återkommer vid flera tillfällen till utredningen *Gör det enklare* (SOU 2012:33) som redan då pekade på splittringen i kunskapsstyrningen och bl.a. förordade färre aktörer från statens sida.

Det kan nu i efterhand konstateras att det istället blev fler myndigheter. Den erfarenheten, och utredningens egen analys, indikerar att ju mer ordning man försöker göra i en del genom detaljerad styrning desto mer oordning riskerar det att bli i en annan del. Styrning av kunskapsstyrningen är så komplex att statens iblandning i detaljerna riskerar att skapa mer röra och mindre ordning.

Med hänvisning till ovanstående avstyrker FSS utredningens förslag om:

- att det i hälso- och sjukvårdslagen införs en ytterligare aspekt av begreppet god vård genom en bestämmelse om att vården ska utövas av hälso- och sjukvårdspersonal som har goda förutsättningar att utföra arbetet i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet.
- att det av hälso- och sjukvårdslagen ska framgå att verksamhetschefen ska säkerställa att hälso- och sjukvårdspersonalen har goda förutsättningar att utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet.
- att regeringen ska inrätta ett kansli för kunskapsbaserad och jämlik vård med uppgift att bistå regeringen med insatser för att säkerställa att det föreslagna samrådet mellan regeringen och landstingen och den statliga övergripande styrningen i övrigt successivt utvecklas och ger önskade effekter.

Ett förslag som FSS är tveksam till när det gäller att styra upp i kunskapsstyrningen är förslaget till förordning om ändring i förordningen (2015:155) om statlig styrning med kunskap avseende hälso- och sjukvård och socialtjänst.

Det kan å ena sidan vara behövt att separera hälso- och sjukvården från socialtjänsten i detta avseende då det ger respektive ämnesområde behövt utrymme och fokusering när det gäller kunskapsstyrningen. Å den andra sidan så finns risk för en dikotomisering som kan få en oförutsägbar genomslagskraft ända ut till medborgaren som har behov av såväl socialtjänst som hälso- och sjukvård.

Frågan är om staten ska styra hur styrningen ska gå till så detaljerat?

FSS anser att Socialstyrelsen ska ha ansvaret för styrningen för såväl hälso- och sjukvård som socialtjänst men att det ska vara mindre detaljerat i förordning i fråga om hur.

FSS är positiv till att Socialstyrelsens roll stärks i arbetet med att utveckla en kunskapsbaserad och jämlik vård och tillstyrker utredningens förslag om:

- att Socialstyrelsens instruktion ändras för att förtydliga Socialstyrelsens roll i kunskapsstödjande och kunskapsstyrande hänseende.

- att ge Socialstyrelsen huvudansvar för att stödja huvudmännen i frågor som syftar till att utveckla och använda kunskapsstöd genom ökad digitalisering, bland annat genom standarder, nationellt fackspråk och informationsstruktur.
- att Socialstyrelsens nationella riktlinjer renodlas till underlag för planering och prioritering till stöd för politiker och andra beslutsfattare inom landsting och kommuner.
- att Läkemedelsverkets behandlingsrekommendationer upphör som separat kunskapsstödsprodukt och att Socialstyrelsen blir ansvarig myndighet för rekommendationer kring läkemedelsbehandling.

FSS tillstyrker utredningens bedömning att nationella riktlinjer bör vara vägledande, inte obligatoriska eller bindande.

FSS tillstyrker utredningen föreslag att regeringen och landstingen inrättar ett nära och regelbundet samråd där regeringen och landstingen, utifrån en gemensam målbild för hälso- och sjukvårdens utveckling, bland annat kommer överens om insatser till följd av identifierade brister vad gäller kunskapsbaserad och jämlik vård. FSS instämmer vidare i utredningens ställningstagande att samrådet förutsätter att landstingen har en nationell samverkansstruktur samt att det finns tillgång till en väl utvecklad uppföljning. Samrådet förutsätter vidare att landstingen samverkar med kommunerna i respektive landsting.

FSS tillstyrker utredningen förslag om att en nationell process för särskilda satsningar fastställs inom ramen för samrådet av regeringen, landstingen och när relevant också kommunerna.

FSS är positiv till utredningens förslag att nya bestämmelser införs i hälso- och sjukvårdslagen där det framgår att landstingen är skyldiga att samverka med andra landsting och kommuner i frågor om nationell kunskapsstyrning inom hälso- och sjukvården. Motsvarande bestämmelser föreslås för kommunerna.

FSS är positiv till att landstingen får ta ett större ansvar för den nationella kunskapsstyrningen. Vi delar utredningens bedömning att det skapar bättre förutsättningar för att nå målen om kunskapsbaserad och jämlik vård. Det faktum att landstingen förutsätts samverka nationellt skapar också förutsättningar för landstingen att genomföra ett effektivt samråd med staten. FSS:s positiva inställning förutsätter att landstingen får ett uttalat ansvar för att involvera kommunerna och ge kunskapsstöd i den kommunala hälso- och sjukvården.

FSS tillstyrker utredningens förslag om att en nationell digital kunskapstjänst inrättas i syfte att skapa förutsättningar för vårdprofessionerna hos alla sjukvårdshuvudmän att enkelt söka och få tillgång till kunskap.

FSS tillstyrker utredningen förslag om att vårdens behov av vetenskapligt stöd tillgängliggörs mer effektivt och brett och att SBU ska utveckla den nationella upplysningstjänsten och stödet till systematisk utbildning och handledning till de som gör kunskapsunderlag.

Som en följd av att FSS tillstyrker en statlig styrning som är övergripande och fokuserar på uppföljning av resultat så tillstyrks också utredningens förslag om en förstärkt nationell uppföljning av kunskapsbaserad och jämlik vård där Socialstyrelsen och Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (Vårdanalys) får, utifrån sina respektive roller, i uppdrag att ansvara för nationella och återkommande uppföljningar där

frågan om kunskapsbaserad och jämlik vård blir föremål för djupgående analyser där det är väsentligt att myndigheternas uppdrag också inkluderar den kommunala hälso- och sjukvården.

Med tanke på frågans komplexitet så delar FSS utredningen bedömning att det behövs en genomförandekommitté som kan möjliggöra ett effektivt genomförande av utredningens förslag. FSS vill betona vikten av att en genomförandekommitté också gör kommunerna delaktiga i det arbetet och att man i samverkan med kommuner och landstingen genomför erforderliga insatser.

För Föreningen Sveriges socialchefer

Lars Liljedahl, ordförande

lars.liljedahl@ostersund.se, telefonnummer: 063/144273 eller 070/191 39 88

Föreningen Sveriges socialchefer är en partipolitiskt obunden förening som verkar för utveckling av den svenska välfärdsmodellen. Vi arrangerar årligen den socialpolitiska konferensen Socialcheferdagarna. Läs mer på socialchefer.se och socialcheferdagarna.se